

СУДОВА ПРОГРАМА ІЗ БОРОТЬБИ З ПРОГУЛЮВАННЯМ ЗАНЯТЬ У ШКОЛАХ¹

Б. А. БАББ
*доцент,
директор Центру в справах сім'ї,
дітей та судів при Школі права
(Балтиморський університет, США)*

Згідно із законодавством штату Меріленд, «[к]ожна особа, котра законно опікує або піклується та виховує дитину віком від п'яти до 16 років, зобов'язана дбати про те, щоб така дитина ходила до школи...»². Законодавство також передбачає штрафи за порушення, а саме, якщо законний опікун або особа, що здійснює догляд, «котрі не подбали про те, щоб дитина ходила до школи... і яку (дитину. — прим. Б. А. Б.) визнано винною у скоєнні злочину», то з такого опікуна або особи, що здійснює догляд, стягується штраф у розмірі від 50 до 100 доларів США за кожен день незаконної відсутності дитини та/або особа засуджується до ув'язнення строком від десяти до 30 днів, залежно від того, чи виноситься такий вирок вперше, чи є повторним³.

Проте, незважаючи на цю імперативну норму права, система середньої освіти Балтимора, в котрій прогулом вважається відсутність у навчальному закладі без поважної причини більше ніж 20 днів, веде боротьбу за зниження рівня прогулів, що постійно утримується на позначці приблизно 30 %⁴. Це означає, що у Балтиморі за будь-який окремо взятий день шкільні заняття прогулюють близько 6000 з майже 90 000 учнів.

Чому боротьба за зниження рівня прогулів є важливим питанням для громади міста у порівнянні з більш невідкладними проблемами, такими як зловживання алкоголем або наркотиками та злочинність? Високий рівень прогулів призводить до високого рівня вандалізму та крадіжок зі зломом⁵. Повторюваність

¹ Стаття була вперше опублікована в журналі Maryland Bar Journal. — 2006. — травень /червень. — С. 45–49.

² Штат Меріленд, Анотований звід законів про освіту, § 7-301 (c) 2006.

³ Штат Меріленд, Анотований звід законів про освіту, § 7-103(e)(2)(i)(ii).

⁴ Pelton T. City to Launch Anti-Truancy Effort // Baltimore Sun. — 2003. — Aug. 14. — 3B.

⁵ Gonzales R., Richards K., Seeley K. Youth Out of School: Linking Absence to Delinquency. — Denver, 2002. — P. 3.

прогулів, а саме, чим більше дитина прогулює уроки, тим більш принизливим та несерйозним стає для неї відвідування школи, призводить до значно більшого небажання повертатися до школи.

Крім того, проведене дослідження показало, що прогулювання є раннім індикатором більш серйозної потенційної злочинної поведінки, соціальної ізоляції, зловживання алкоголем або наркотиками, підліткової вагітності, неуспішності та виключенні зі школи¹. Такі наслідки перешкоджають молоді стати повноцінними громадянами і ведуть до таких проблем у дорослому житті, як насильство, труднощі у подружньому житті, проблеми з працевлаштуванням, злочинність дорослих та позбавлення волі². Центр у справах сімей, дітей та судів (далі — *CFCC*, Центр) при школі права Балтиморського університету витратив багато часу та доклав значних зусиль для того, щоб задіяти новий засіб боротьби із прогулюванням. За фінансової підтримки Сімейного фонду Чарльза Крейна *CFCC* створив Судову програму із боротьби з прогулюванням занять у школах (далі — *TCP*, Програма), яка запроваджена нині у п'яти початкових та середніх школах Балтимора.

Місією *CFCC* є створення, сприяння та підтримка національного руху з інтеграції громади, сімей та судової системи з метою поліпшення життя у сім'ях та добробуту у суспільстві. Центр у справах сімей, дітей та судів підходить до проєктів з точки зору оздоровчої юриспруденції, тобто втручання закону для поліпшення життя сімей та дітей та екології розвитку людини. Це комплексний підхід, що досліджує та пояснює взаємовідносини між дітьми та сім'ями та багатьма іншими системами, котрі впливають на їхнє життя.

Метою *CFCC* є запровадження змін шляхом поєднання результатів досліджень та знань у галузі правознавства та соціології з проблемами реального світу. Крім того, дотримуючись інституційного бачення Балтиморського університету, *CFCC* намагається творчо підійти до розробки рішень проблем міста. Центр у справах сімей, дітей та судів будує свою роботу на основі розвитку взаємовідносин із зацікавленими сторонами-представниками широкого кола сфер життя та формулювання стратегії, що ґрунтується на внеску від таких зацікавлених сторін. Обравши такий курс у якості головного, *CFCC* мав намір розробити новий підхід у боротьбі з прогулюванням занять у школах, який би був спрямований на недопущення кримінально-караної поведінки відповідно до чинного законодавства штату Меріленд.

Для розробки своєї Судової програми із боротьби з прогулюванням занять у школах, єдиної програми у своєму роді від школи права, *CFCC* Балтиморського університету залучив до програми суддів Окружного та районних судів Балтимора, органи місцевої влади та органи системи державної освіти міста.

Крім цих «офіційних» партнерів, *CFCC* провів низку нарад із зацікавленими особами з метою збору інформації та пропозицій щодо структури та функціонування цієї програми. У роботі цих нарад взяли участь представники Міської

¹ Bell A. J., Rosen L. A., Dynlacht D. Truancy intervention // Journal of Research and Development in Education. — 1994. — № 27. — P. 203–211.

² Gonzales R., Richards K., Seeley K. Youth Out of School: Linking Absence to Delinquency. — Denver, 2002. — P. 3.

ради Балтимора, Державної прокуратури, Державного захисника, Управління соціального забезпечення, Ліги сімей, а також Адміністративного управління судів та Служби у справах неповнолітніх.

Основним принципом задуму *ТСР* є те, що чим раніше буде розпочате та частіше проводитиметься розгляд питань, пов'язаних із прогулюванням занять у школах протягом навчання дитини, тим ефективнішою буде боротьба з прогулюванням занять. Крім того, згідно моделі *CFCC*, батьки або опікуни, повинні брати участь у Судовій програмі із боротьби з прогулюванням занять у школах, що представляє собою безконфліктний підхід, націлений на «незлісних» прогульників або тих учнів, що мають менш ніж 20 днів пропусків без поважної причини, та в яких залишилися навчальні, соціальні та емоційні зв'язки зі школою. Зрештою, визначаючи, що явище прогулювання занять у школі не існує у вакуумі, програма *CFCC* націлена на визначення глибинних причин цього явища, таких як сімейні проблеми дитини, та забезпечення підтримки соціальними службами дітей та їх родин із дотриманням при цьому некарального підходу до прогулювання.

Судова програма із боротьби з прогулюванням занять у школах функціонує швидше на території навчального закладу, ніж у залі суду. Тим не менше, ця програма використовує вагомість посади судді, який не використовує свої юридичні функції, проте фізична присутність та моральний авторитет якого є беззаперечними. Після того, як школи оберуть учнів для участі у Судовій програмі із боротьби з прогулюванням занять у школах, вони направляють листи батькам або опікунам, в яких описується ця програма та запитується дозвіл на участь дітей у програмі і висловлюється вимога, що вони також повинні взяти участь у ній.

Робота в рамках Судової програми із боротьби з прогулюванням занять у школах стосовно окремого учня триває приблизно від восьми до десяти тижнів і є цілком добровільною з боку учня та його батька/матері або опікуна. У роботі щотижневих шкільних колегій беруть участь суддя, представники школи, дитина та батько/мати дитини або опікун. До складу групи з представників школи можуть входити сімейний адвокат, спостерігач за відвідуванням шкільних занять, шкільний психолог, соціальний працівник школи, та/або шкільний координатор, котрий часто є вчителем, який забезпечує зв'язок між учасниками програми та працівниками школи.

У школі, перед проведенням індивідуального засідання з дитиною та батьком (матір'ю)/опікуном, суддя або вчитель-доброволець переглядають справу кожної дитини. Після цього суддя залучає членів сім'ї до бесіди, переглядає та обговорює дані щодо відвідування дитиною школи за тиждень та ставить питання стосовно обставин справи.

Основна роль судді — це закріплення успіхів дитини або виявлення причин, що призвели до прогулювання дитиною занять у школі. У ході засідання встановлюються індивідуальні цілі, які дитина має досягти до наступної колегії. Кожного тижня дитина отримує невеликий подарунок у якості нагороди.

Ден Родрікс, оглядач газети «*Балтимор Сан*», після відвідування ним колегії за Судовою програмою з боротьби з прогулюванням занять у школах написав:

«Отже... суддя-волонтер — перед роботою у перевантаженому справами суді із сімейних спорів — намагається трохи натиснути на дорослих для того, щоб дитина мала перспективи у житті. Це щось на кшталт дружнього, прямого втручання, так конче потрібного дітям із бідних, неповних та неблагополучних... сімей»¹.

Серед заходів, які призначає суддя, можуть бути закріплення за дитиною куратора, виконання письмових завдань, поширення різних соціальних послуг, спеціальний контроль за рівнем знань дитини та наставництво. Також вживаються заходи, спрямовані на підтримку батьків, котрі мають такі труднощі, як слабкі організаційні навички, що перешкоджають їм примусити дітей піти до школи.

Нині Судова програма з боротьби з прогулюванням занять у школах функціонує у двох початкових навчальних закладах Голабірда та Елмера Гендерсона та трьох середніх школах, Кантон, Гайлендтаун та Саутіст. Станом на січень 2006 р. у кожній зі шкіл було проведено по дві колегії за Судовою програмою з боротьби з прогулюванням занять у школах. До кінця навчального року заплановано провести в кожному з цих навчальних закладів по дві додаткові колегії.

Окремими завданнями Судової програми із боротьби з прогулюванням занять у школах є такі: 1) зниження рівня прогулювання занять у м. Балтимор; 2) поліпшення шкільної успішності учнів, які беруть участь у програмі; 3) зниження у денний час рівня злочинності серед неповнолітніх у районах, що прилягають до цих навчальних закладів; 4) підвищення рівня батьківського/опікунського залучення до освіти дитини; 5) розширення діапазону соціальних послуг, що надаються учням та їх сім'ям.

Крім цих цілей проекту, учні можуть отримати такі переваги: 1) рівень успішності в школі має зрости, як в навчальному плані, так і соціально; 2) учні можуть глибше відчувати наближення до школи та громади; 3) у результаті участі членів сім'ї у програмі учні більше прив'язуються до своїх сімей; 4) учні можуть отримати необхідні послуги, такі як закріплення куратора, з метою досягнення успіхів у навчанні.

У *ТСР* беруть участь не лише учні державних шкіл. Студенти школи права Балтиморського університету залучаються до Студентської дослідницької програми *CFCC*. Цей курс, розроблений з метою поширення розуміння судової реформи в сімейному праві та міждисциплінарного підходу до вирішення проблем сімейного права, відіграє ключову роль у реалізації *ТСР*.

Студентська дослідницька програма *CFCC* є прикладом того, як наша школа права прагне пов'язати теоретичні питання з практикою.

Для виконання вимог експериментального компоненту, що покликаний супроводжувати теоретичний аспект Студентської дослідницької програми *CFCC*, студенти школи права виступають у якості посередників між школами, що залучені до реалізації *ТСР*, суддями та *CFCC*. Кожен студент-учасник відповідає за загальне функціонування *ТСР* в окремій школі, включаючи щотижневе відвідування нарад з *ТСР*, забезпечення доступності даних стосовно відвідування занять для судді, надання судді допомоги в обробці та моніторингу кожного учня, та надання допомоги у забезпеченні учнів та їх сімей потрібними послугами.

¹ *Rodricks D. Effort Aims to Fix Lives, One Child at a Time // Baltimore Sun. — 2005. — May 19. — 1B.*

Як студенти школи права відреагували на *TCP*, з урахуванням їх «практичного» досвіду? За словами одного із студентів-дослідників *CFCC*: «Важко навіть уявити собі, скільки існує проблем, котрі призводять до прогулювання дитиною уроків у школі, доки сам не відвідаєш колегію [*TCP*]. Відвідування занять у школі може бути важким, коли існує постійний тиск потрапити до банди неповнолітніх злочинців, коли не розумієш матеріал на уроці, тоді як однокласники, здається, не мають із цим жодних труднощів, або коли не прокидаєшся вчасно вранці через відсутність батьків або будильника. Діти та їх батьки наводять такі причини, що спричиняють прогулювання занять, про які навіть ніколи не здогадаєшся»¹. Інший студент-дослідник *CFCC* так підсумовує свій досвід участі в *TCP*: «Я так задоволений, що мав можливість взяти участь в Судовій програмі із боротьби з прогулюванням занять у школах. Коли знаєш, що існують люди та групи, які піклуються про освіту підлітків, це надихає та надає сил. Програма, завдяки якій зміниться ситуація хоча б для одного учня, варта більшого, ніж можна передати»².

Насправді, ентузіазм студентів школи права стосовно *TCP* підштовхнув керівний склад *CFCC* до започаткування всеуніверситетської добровільної ініціативи. Презентація стосовно *TCP*, що доступна всім студентам Балтиморського університету, отримала підтримку від більш ніж 40 осіб. Школи отримали контактні дані волонтерів і залучили їх, серед інших видів діяльності, до кураторства, ведення уроків, наставництва, забезпечення нагород або стимулів та допомоги у проведенні тестування. Центр у справах сімей, дітей та судів сподівається розширити добровільну ініціативу *TCP* під час проведення останніх двох колегій.

Відкинувши випадкові коментарі, запитаємо, які фактично результати досягнуті студентами, які беруть участь у *TCP*? Чи є будь-яка користь від реалізації *TCP*? Попередні дані, що були зібрані під час першої колегії *TCP*, котра завершилася минулого липня, вказують на приголомшливі результати. Найбільш дивовижні результати були отримані в двох початкових школах, у яких кількість пропусків та запізньовань під час та після *TCP* різко змінилась. До реалізації *TCP* було зафіксовано 58 прогулів на одного учня, а після програми — нуль.

Показники серед учнів середніх шкіл у порівнянні до програми та під час/після програми є менш вражаючими, але принцип виявився таким же. Загалом під час та після реалізації *TCP* кількість прогулів та запізньовань помітно зменшилась. Центром у справах сімей, дітей та судів були зібрані дані стосовно останньої колегії *TCP*, хоча нині ці дані ще не проаналізовані. Центр також планує зібрати дані за дві колегії, що залишаються, та опублікувати повну інформацію про отримані результати.

Які ще результати отримали на даний момент організатори *TCP*, крім статистичних даних? Як висловився один із студентів-дослідників *CFCC*: «У вирішенні проблеми прогулів потрібен індивідуальний підхід до кожного»³. Справді,

¹ Неопублікований реферат, школа права Балтиморського університету, матеріал зберігається у автора.

² Неопублікований реферат, школа права Балтиморського університету, матеріал зберігається у автора.

³ Неопублікований реферат, школа права Балтиморського університету, матеріал зберігається у автора.

існує безліч причин прогулювання. Однак, як зазначили студенти-дослідники та організатори проекту з *CFCC*, багато батьків та опікунів безнадійно шукають допомоги, щоб зупинити прогулювання; на жаль, часто вони не знають, з чого розпочати.

Дуже часто прогулювання є симптомом серйозної особистої або сімейної проблеми, для вирішення якої потрібні служби, які, на щастя, існують. Активізація співпраці між школами та сім'єю відіграє ключову роль. Участь учнів у *TSP* поліпшується, якщо існує послідовна, змістовна комунікація між школою та батьками або опікунами.

Зрештою, якщо *TSP* може допомогти дітям підвищити свій рівень відвідування школи, самим дітям потрібно більше. Наприклад, дітям потрібно відчувати зв'язок між щоденним відвідуванням школи та майбутніми можливостями. Центр у справах сімей, дітей та судів почав займатися деякими з цих питань, працюючи з певними суддями, які беруть участь у *TSP*, та іншими волонтерами, котрі намагаються шляхом структурованих програм із наставництва прищеплювати дітям позитивні зразки для наслідування.

А в якому напрямі рухатися далі? Відповідь на це запитання можуть дати слова передової статті «*Балтимор Сан*», у котрій висвітлювалися питання *TSP* на момент запровадження програми: «Організований Балтиморським університетом план отримав цільову субсидію на наступні два роки. Ми сподіваємося, що організатори працюють над тим, щоб зберегти фінансування у майбутньому та поширити дію програми на інші райони»¹. Дійсно, планується зробити саме так. Із залученням додаткових коштів *CFCC* сподівається розширити програму, яка охопить до десяти шкіл Балтимора.

За умови, що за кожен рік свого функціонування *TSP* може охопити, в середньому, 45 учнів в одній школі, розширення Програми дозволить додатково залучити до участі в ній 450 учнів та їх сім'ї.

Центр у справах сімей, дітей та судів також передбачає створення посади Координатора Судової програми із боротьби з прогулюванням занять у школах (з повною зайнятістю), оскільки нині цю функцію виконує нештатний працівник. Разом з координацією фактичного проведення судових колегій з приводу прогулів, Координатор *TSP* визначає доповідачів з актуальних для батьків та опікунів тем та виконує великий обсяг роботи із місцевим населенням. Центр у справах сімей, дітей та судів сподівається залучити спеціаліста із соціальних послуг для роботи з місцевим населенням, зокрема, консультування, посередництва та інших соціальних послуг у *TSP* та служити засобом для забезпечення психічного здоров'я та соціального обслуговування населення. Центр має намір розробити постійні підготовчі курси для шкільних адміністраторів, консультантів та вчителів із дієвих заходів боротьби з прогулами.

Центр ініціював заходи із налагодження співпраці з діловими колами та політиками для забезпечення інтернатури та/або працевлаштування для успішних «випускників» *TSP*, один із засобів продемонструвати учням зв'язок між відвідуванням занять у школі та можливостями у майбутньому. Для забезпечення того,

¹ *Back to School // Baltimore Sun. — 2004. — Dec. 27. — 12A.*

щоб була можливість поширення та навіть «організаційного закріплення» *TCP*, *CFCC* планує опублікувати матеріали, до яких увійдуть форми, релізи, зразки листів та інші документи, потрібні для роботи за *TCP*.

Чи варта *TCP* того часу, коштів та зусиль, що були витрачені на її реалізацію? Координатор *TCP* П. Шмінке підсумовує завершення судової програми із боротьби з прогулюванням занять у початковій школі Голабірда 1 червня 2005 р. Вона пише: «Цього ранку вісім учнів, від вихованця дитячого садка до четвертокласника, закінчили Судову програму із боротьби з прогулюванням занять у школах. Доктор В. Бетуне-Стюарт, директор Голабірда, вручила кожному учню сертифікат про закінчення, а А. Генді, окружний суддя Балтимора виступила з короткою промовою, в якій похвалила та підтримала кожного з “випускників”».

На церемонії були присутні матері та бабусі випускників. За словами судді А. Генді, вона вперше побачила, як деякі з них посміхалися. У кожної дитини запитали, чи буде вона продовжувати ходити до школи кожного дня, на що кожна з них відповіла ствердно.

Було дуже зворушливо, коли один з наймолодших учнів боязко наблизився до судді Генді та гордо прошепотів: “Цього тижня я зробив всі домашні завдання”. Суддя Генді міцно обійняла його та привітала¹.

Саме такі події мотивують учасників *TCP* до старанності та участі. Програма — це приклад того, як активна участь населення може трансформуватися у зміни на краще. Центр у справах сімей, дітей та судів та Балтиморський університет планують просуватися вперед та залишатися у складі команди *TCP*. Учні Балтимора заслуговують на це.

Бабб Б. А. Судова програма із боротьби з прогулюванням занять у школах

Анотація. Ця стаття розкриває діяльність Центру в справах сімей, дітей та судів (*CFCC*) при школі права Балтиморського університету, який займається дослідженням впливу права задля покращення життя сімей та дітей. Стаття описує розвиток Судової програми центру *CFCC*, спрямованої проти прогулювань учнями занять у школі (*TCP*). Центр встановив партнерські відносини з суддями штату Меріленд та балтиморськими місцевими державними школами. Метою цієї судової програми є розробка добровільної програми з раннього втручання, а також з’ясування та усунення причин прогулювання дитиною школи. Після роз’яснення законів про боротьбу з прогулюванням, у статті робиться висновок, що програма *TCP* є ефективною у зниженні показників прогулювань, покращенні успішності дітей у школах, зменшенні рівня злочинності серед неповнолітніх, активізації батьків щодо втручання в освіту дитини, та розширення низки соціальних послуг, які пропонуються учням та їх родинам.

Ключові слова: прогулювання занять, суди, кримінальне право, судді, суспільні науки, школи, комплексний, раннє втручання, некаральний, школа права, учні, соціальні послуги.

¹ Неопублікований реферат, школа права Балтиморського університету, матеріал зберігається у автора.

Бабб Б. А. Судебная программа по борьбе с прогулами занятий в школах

Аннотация. Эта статья раскрывает деятельность Центра по делам семьи, детей и судов (CFCC) при школе права Балтиморского университета, который занимается исследованием воздействия права для улучшения жизни семей и детей. Статья описывает развитие Судебной программы центра CFCC, направленной против прогуливания учениками занятий в школе (TCP). Центр установил партнерские отношения с судьями штата Мэриленд и балтиморскими местными государственными школами. Целью этой судебной программы является разработка добровольной программы по раннему вмешательству, а также выяснение и устранение причин прогуливания ребенком школы. После разъяснения законов о борьбе с прогуливанием, в статье делается вывод, что программа TCP эффективна в снижении показателей прогуливаний, улучшении успеваемости детей в школах, уменьшении уровня преступности среди несовершеннолетних, активизации родителей относительно вмешательства в образование ребенка, и расширения ряда социальных услуг, которые предлагаются ученикам и их семьям.

Ключевые слова: прогуливание занятий, суды, уголовное право, судьи, общественные науки, школы, комплексный, раннее вмешательство, некарательный, школа права, ученики, социальные услуги.

Babb B. A. A Truancy Court Program to Keep Children in School

Annotation. This article explains the focus and theoretical underpinnings of the University of Baltimore School of Law Center for Families, Children and the Courts (CFCC), which undertakes projects from the perspective of the law's ability to intervene in a holistic manner to improve the lives of families and children. The article explains the development of CFCC's Truancy Court Program (TCP), which partners with Maryland judges and Baltimore City Public Schools to operate a voluntary, early intervention, and non-adversarial program that identifies and addresses the reasons why a child is missing school. After explaining the laws related to truancy, the article concludes that the TCP is effective in lowering truancy rates, improving school performance, decreasing juvenile crime, increasing parent involvement in the child's education, and expanding the range of services offered to students and their families.

Key words: truancy, courts, criminal law, judges, social sciences, schools, holistic, early intervention, non-punitive, law school, students, services.